

1 augustus.

Zveta en de Russische oppositie

Op het kantoortje in Sint Petersburg, waar ik de entreekaarten van de Hermitage heb opgehaald is het een hartelijk weerzien met een oud collega-gids. Ze is verbaasd dat we toch nog met enkele Nederlanders naar Rusland gaan. We praten kort bij over onze levens en ik vraag naar Zveta, haar jongste dochter, met wie ze een moeizame verhouding heeft. Zveta is nu 24 jaar en ik ken haar nog als jong kleutertje, toen ze menig hart wist te veroveren bij ons tolken en gidsen. Mijn collega zucht een beetje *“Ik zie haar helaas niet zo veel, ook al is ze nu terug in Rusland...ze is erg druk, je weet wel...”* Maar toevallig belde ze twee dagen geleden op. Ze was erg enthousiast over de opening van de Olympische Spelen. Ze vond het geweldig hoe Parijs, in haar ogen, een politiek statement maakte, hoe modern en gedurfd de mensen in het Westen dachten. *“Mama, hoe geweldig hebben ze het Laatste Avondmaal van Leonardo Da Vinci naar het heden gebracht! De boodschap is dat alle LHBT’ers vrijheid hebben. En ook de religie wordt eens eindelijk flink bekritiseerd. Puhh, die walgelijke Poetin, kan hier van leren met z’n gezeur over het traditionele gezin en het Christelijk geloof”*. De opening van de Olympische Spelen en de symbolische betekenis ervan kon mijn collega eigenlijk niet zoveel schelen, ze was vooral blij dat ze haar dochter weer kon spreken. Dit raakte me wel, dat ze ervoor kiest ‘de politiek’ te laten voor wat het is. En vooral blij is met de tijd die ze met haar dochter kan doorbrengen, ook al is het maar aan de telefoon. Laat op de avond zag ik nog flarden van een Russisch debat op de televisie over de vraag of de openingsscène van de Olympische Spelen, nou wel of niet een ondermijning van de biologie van de mens is. Ik dacht nog, ohjee dat zal wel koren op de molen worden in de propagandaoorlog, maar het viel mee. Wel zei de Russische presentator, Nikonov, dat vrijheid gerespecteerd dient te worden, alleen zijn kleinkinderen willen geen juf met een baard voor de klas. Een ander iemand zei dat homofilie in Rusland nooit is ontkenbaar maar wij staan geen promotie van LHBT toe in schoolboekjes of op de televisie. De gespreksleider vroeg of Europa zich bewust zo wilde laten zien aan Azië, Afrika of China en Rusland? Zijn ze zich dan niet bewust dat dit exhibitionisme in de rest van de wereld niet begrepen wordt? Europa heeft zoveel te bieden aan cultuur en geschiedenis maar dit is degeneratie! Goed, tot zoverre de impressie die ik kreeg op de Russische televisie over de Olympische Spelen.

Terug naar Zveta, toen ze 13 jaar was, liep ze al volop mee in de protestmarsen van Nemtsov of Navalny. Naast haar schooltijd was ze als puber al volop bezig in de Russische oppositie. Zveta’s ouders gingen in die tijd scheiden en Zveta was de oogappel van haar vader. Mijn collega zag met lede ogen aan hoe haar ex-man Zveta liet studeren aan Amerikaanse en Engelse scholen waar ze de laatste acht jaar heeft doorbracht. Hij heeft het in de zakenwereld goed gedaan en hij hoort bij de rijke, wat men in Rusland in heel algemene zin, ‘liberale’ Russen noemt. Hij is het type Rus die erg gevoelig is voor de ‘Europese uitstraling’, van Duitse auto’s en Italiaanse maatpakken of ringbaardjes, tot een appartement bezitten aan de Franse kust met een Engelse bankrekening. Kortom, het type ‘liberaal’ dat tot en met 2022, bij de hogere klasse in Rusland, in de mode was. Voor de politiek geëngageerde en hippe Zveta is Amsterdam het walhalla van de oppositie. Daar is het merendeel van de jonge Russische oppositie neergestreken. Amsterdam wordt, door hen gezien als: gaaf, vrij en democratisch. Daarnaast is het ook een veilige haven voor alle anti-Kremlin/anti-Poetin journalisten. Het ligt er dan ook niet om, hoeveel negatieve, eenzijdige Rusland informatie via hen, bij Nederlandse jonge, onervaren journalisten terecht komt. Zveta woont weliswaar in Sint Petersburg maar zij is een contactpersoon tussen Rusland en Nederland. Als ik haar via sociale media volg dan heb ik daar een mix van begrip en ergernis bij. Begrip omdat ze gelooft in de vrijheid en de doelstellingen van de Russische oppositie. Gedetailleerd beschrijft zij de kritische Rus die de mond wordt gesnoerd of die voor een aantal dagen in de cel beland. Haar verslagen van het politieoptreden tegenover de jonge demonstranten is een feit, een aspect waar ik in Rusland moeite mee blijf houden. Ergernis heb ik ook,

omdat het idealiseren van Europa en zijn 'democratie' geïdealiseerde, tot zelfs onrealistische vormen aanneemt binnen de oppositie. Als ik haar een enkele keer schrijf dat er in Nederland ook vele mensen zijn die de mond worden gesnoerd, of dat ze worden geannuleerd wuift ze dit weg. Als ik haar informeer dat haar Europese leeftijdgenoten ook geen 'top' banen in Den Haag of Brussel zullen krijgen omdat ze niet het juiste 'goedgekeurde' politieke gedachtegoed uitdragen, gelooft ze dat niet. Alleen maar 'modieus' zijn om je eigen land te demoniseren en Navalny's weduwe op te hemelen op (Westerse) sociale media getuigt van weinig realiteitszin.

Zveta hoort bij de 5-10 procent groep van de oppositie die Rusland rijk is. Oppositiebewegingen heb ik altijd gevolgd omdat ik een voorstander ben van andersdenkenden. De vrijheid van de menselijke geest is een groot goed en ik vind dat deze mensen het recht hebben om hun stem te laten horen. Onafhankelijk wat je er inhoudelijk ook van mag vinden. Meestal zijn dit jonge mensen van twintig en dertig. Een groot deel van hen heeft, zoals Zveta, haar opleiding in het Westen genoten en daarbij nooit zorgen gehad over geld. Ook onafhankelijke en intelligente geesten treft men ook in de oppositie aan, alsook rebelse of ontevreden radicalen. In de regel hebben deze jongelui geen idee hoe moeilijk het leven twintig jaar geleden was in hun eigen land en hoe moeilijk het sowieso was (en nog steeds is!) om zo'n enorm land als Rusland goed te besturen, met haar talrijke lagen van complexiteit. Wat nu de jongeren in de Russische oppositie zijn, waren mensen die in de jaren '90 in de wieg lagen of waren heel jong. Zveta had het 'geluk' dat haar vader veel geld kon verdienen maar dat was dan ook het enige wat belangrijk voor hem was. Zveta's moeder had het veel moeilijker en moest buffelen na de scheiding (toen nog geen alimentatie) om de kinderen op de rails te houden. De twee oudsten bleven bij haar en Zveta ging door het geld van haar vader en zijn visie op het leven, naar het Westen.

Een echte oppositiepartij in Rusland is en blijft een probleem, daar schreven Dostojevski, Toergenjev en Tolstoj al over in de 19^e eeuw. Het is goed mogelijk, ik denk zelfs waarschijnlijk, dat als ik nu twintig jaar was geweest dat ik ook actief was geweest in de Russische oppositie. Ik blijf dan ook hopen dat Rusland, na het einde van de afschuwelijke oorlog (dit is overigens de belangrijkste reden voor het beperken van individuele vrijheden in Rusland vandaag) zich dusdanig kan ontwikkelen dat deze groeperingen een stem hebben. Zonder dat er repressieve middelen gebruikt moeten worden om hiermee om te gaan. Anderzijds hoop ik dat men vanuit Amerika en Europa ook nu eens eindelijk stopt om Russische oppositie te financieren en te manipuleren (zie het voorbeeld van Alexei Navalny). Zodat de oppositie niet een verlengstuk is van Amerikaanse of Europese buitenlandse politiek maar dat dit een werkelijk authentiek alternatief Russisch geluid is (en blijft!) wat is ontstaan en gedragen of minstens gevoerd en geleid wordt op basis van de belangen en de noden van alle Elena's, Natasha's, Dmitri's en Sergej's die leven onder de Russische zon.